

Sprawa 39/86

WYROK TRYBUNAŁU

z dnia 21 czerwca 1988 r.*

Sylvie Lair przeciwko Universität Hannover

**(wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: skierowany przez
Verwaltungsgericht Hannover)**

Zakaz dyskryminacji – Dostęp do studiów wyższych – Wspieranie kształcenia

W sprawie 39/86,

wniosek skierowany do Trybunału w trybie art. 177 Traktatu EWG przez Verwaltungsgericht Hannover o wydanie, w sporze zawisłym przed tym sądem pomiędzy:

Sylvie Lair, studentką pochodzenia francuskiego, z miejscem zamieszkania w Hanowerze,

a

Universität Hannover,

orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie wykładni art. 7 Traktatu EWG i art. 7 rozporządzenia Rady nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników we Wspólnocie (Dz.U. L 257, str. 2),

TRYBUNAŁ,

w składzie:

Mackenzie Stuart, *prezes*, J. C. Moitinho de Almeida i G. C. Rodríguez Iglesias, *prezesi
izb*, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. Kakouris, R. Joliet, T. F.
O'Higgins i F. Schockweiler, *sędziowie*,

rzecznik generalny: Sir Gordon Slynn,

sekretarz: B. Pastor, *administrator*,

uwzględniając uwagi przedłożone w imieniu:

- Sylvie Lair, przez mecenasa H. Vogta, adwokata,

* Język postępowania: niemiecki

- Republiki Federalnej Niemiec, przez występującego w charakterze pełnomocnika M. Zuleega,

- Królestwa Danii, przez występującego w charakterze pełnomocnika L. Mikaelseña,

- Zjednoczonego Królestwa, przez występujących w charakterze pełnomocników R. N. Ricksa, R. L. Purse'a i D. Donaldsona, QC,

- Komisji, przez występujących w charakterze pełnomocników J. Pipkorna i J. R. Curralla,

po zapoznaniu się ze sprawozdaniem na rozprawę oraz w następstwie rozprawy z dnia 21 maja 1987 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego przedstawioną na posiedzeniu w dniu 17 września 1987 r.,

wydaje następujący

WYROK

MOTYWY

1. Postanowieniem wydanym w dniu 19 listopada 1985 r., które Trybunał otrzymał 12 lutego 1986 r., Verwaltungsgericht Hannover skierował do Trybunału w trybie art. 177 Traktatu EWG dwa pytania w celu uzyskania orzeczenia w trybie prejudycjalnym w kwestii wykładni art. 7 Traktatu EWG oraz art. 7 rozporządzenia Rady nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników we Wspólnocie (Dz.U. L 257, str. 2).

2. Pytania te wyłoniły się w trakcie sporu między S. Lair, skarżącą w postępowaniu głównym, (dalej zwaną „skarżącą”) a Uniwersytetem w Hanowerze, pozwanym w postępowaniu głównym (dalej zwanym „pozwanym”), w którym skarżąca zaskarża odmowę przez pozwanego przyznania jej wsparcia finansowego na utrzymanie i kształcenie w celu odbycia studiów na wyższej uczelni.

3. Z akt sprawy wynika, że skarżąca jest obywatelką francuską i przebywa od 1 stycznia 1979 r. w Republice Federalnej Niemiec, gdzie do 30 czerwca 1981 r. była zatrudniona jako pracownica banku. W okresie od 1 lipca 1981 r. do 30 września 1984 r. była przeważnie bezrobotna albo odbywała przekwalifikowanie; w tym czasie była też zatrudniana na krótkie okresy, z których ostatni upłynął w dniu 21 lipca 1983 r. Od 1 października 1984 r. skarżąca studiuje na pozwanym uniwersytecie romanistykę i germanistykę. W postępowaniu głównym było bezsporne, że ukończenie tych studiów kwalifikuje do wykonywania zawodu.

4. Zgodnie z § 8 Bundesausbildungsförderungsgesetz (niemieckiej ustawy federalnej dotyczącej wspierania kształcenia, dalej zwanej: BAföG) w wersji opublikowanej w dniu 6 czerwca 1983 r. (BGBl. I str. 645, corrigendum str. 1680), z późniejszymi zmianami, wspieranie kształcenia dotyczy również studiów wyższych i przyznawane jest nie tylko obywatelom niemieckim, ale również określonym kategoriom cudzoziemców, w

szczegółności takim, którzy przed rozpoczęciem okresu kształcenia uprawniającemu do otrzymania wsparcia łącznie przebywali na terenie obowiązywania ustawy pięć lat i wykonywali legalną działalność zawodową; w odróżnieniu od nich obywatele niemieccy nie muszą wykazywać się wcześniejszą działalnością zawodową.

5. Zgodnie z § 1 BAföG, prawo do wsparcia na kształcenie przysługuje wtedy, kiedy osoba kształcąca się nie ma do dyspozycji środków koniecznych na utrzymanie i kształcenie z innych źródeł. Wsparcie przeznaczone jest między innymi na kształcenie w kierunku „zdobycia zawodu” aż do jego zakończenia, potwierdzonego dyplomem zawodowym (§ 7 BAföG). Przewidziane jest ono na koszty utrzymania i kształcenia i zostało ustalone w §§ 12-14a dla różnych kategorii odbiorców świadczeń ryczałtowo, bez zróżnicowania na potrzeby dotyczące kosztów utrzymania i kształcenia. W przypadku studiów w szkołach wyższych, wsparcie kształcenia jest zgodnie z § 17 BAföG w formie pożyczki bezprocentowej, spłacanej w ratach, przy czym pierwszą ratę należy spłacić w pięć lat po zakończeniu maksymalnego okresu kształcenia, na jakie została przyznana. Zgodnie z §10 ust. 3 BAföG, pomoc z zasady nie jest przyznawana, jeśli osoba kształcąca się w chwili rozpoczęcia okresu kształcenia uprawniającemu do pomocy ukończyła 30. rok życia.

6. Wniosek skarżącej o przyznanie wsparcia został przez pozwanego odrzucony z uzasadnieniem, że nie spełnia ona warunku przyznania pomocy cudzoziemcom dotyczącego wykonywania działalności zawodowej na terenie Republiki Federalnej Niemiec przez okres co najmniej pięciu lat. Ponieważ w rozumieniu § 8 BAföG jako okresy wykonywania działalności zawodowej mogą być uwzględnione tylko takie okresy, w których cudzoziemiec wykonuje działalność zawodową w pełnym wymiarze, płacąc jednocześnie podatki i składki na ubezpieczenia społeczne, które w efekcie umożliwiają Republice Federalnej Niemiec realizację takich inwestycji społecznych, jak wsparcie przyznawane na utrzymanie i kształcenie.

7. Sąd krajowy, przed którym skarżąca zaskarża to orzeczenie, stawia pytanie, czy skarżącej przysługuje wsparcie zgodnie z § 8 BAföG w związku z art. 48 i 49 Traktatu EWG i art. 7 rozporządzenia nr 1612/68, albo w przypadku odpowiedzi przeczącej, czy nieprzyznanie pomocy stanowi naruszenie zakazu dyskryminacji ustanowionego na mocy art. 7 ust. 1 Traktatu EWG.

8. W związku z tym sąd krajowy skierował do Trybunału następujące pytania:

„1) Czy zgodnie z prawem wspólnotowym należy wyjść z założenia, że obywatelom Państw Członkowskich Wspólnoty Europejskiej, którzy udali się na terytorium innego Państwa Członkowskiego jako pracownicy i tam po zaprzestaniu pracy zarobkowej podjęli studia wyższe, których ukończenie daje kwalifikacje zawodowe (w tym przypadku studia uniwersyteckie w specjalności romanistyki i germanistyki), przysługuje wsparcie na kształcenie, na takich samych zasadach, na jakich przyznawane jest ono jako przywilej socjalny wszystkim obywatelom innego Państwa Członkowskiego, w zależności od ich zdolności i potrzeb?

2) Czy jest aktem dyskryminacji, sprzecznym z art. 7 Traktatu EWG, jeżeli jedno z Państw Członkowskich zapewnia swoim obywatelom, w zależności od ich zdolności i potrzeb, pomoc w celu odbycia przez nich studiów wyższych, których ukończenie daje kwalifikacje zawodowe, natomiast zapewnienie pomocy na odbycie takich studiów wyższych obywatelom innego Państwa Członkowskiego dodatkowo uzależnia od tego, aby przed rozpoczęciem

kształcenia wykonywali oni na jego terytorium przynajmniej przez pięć lat działalność zawodową?”

9. W celu pełniejszego zapoznania się z odnośnymi przepisami prawnymi i podstawą prawną dla postępowania głównego oraz uwagami przedstawionymi Trybunałowi odsyła się do sprawozdania na rozprawę. Okoliczności te zostały wzięte pod uwagę jedynie w zakresie niezbędnym dla przedstawienia rozumowania Trybunału.

10. Na początku należy rozpatrzyć pytanie drugie sądu krajowego, dotyczące problemu natury ogólnej, czy studentowi, już z samego faktu, że jest obywatelem innego Państwa Członkowskiego, przysługuje prawo do wsparcia, o którym mowa.

Wykładnia art. 7 Traktatu EWG (pytanie drugie)

11. Pytanie to zmierza w swej istocie do tego, czy art. 7 akapit pierwszy Traktatu EWG ma zastosowanie do wspierania utrzymania i kształcenia, jakiej Państwo Członkowskie udziela swoim własnym obywatelom w celu odbycia studiów wyższych.

12. Na wstępie należy przypomnieć, że w wyroku z dnia 13 lutego 1985 r. (sprawa 293/83, Gravier, Zb.Orz. str. 593) Trybunał orzekł, że niejednakowe traktowanie z powodu obywatelstwa, o ile wchodzi w zakres stosowania Traktatu EWG, stanowi dyskryminację, której zakazuje jego art. 7, oraz że warunki dostępu do kształcenia zawodowego wchodzi w ten zakres. W wyroku z dnia 2 lutego 1988 r. (sprawa 24/86, Blaizot, Zb.Orz. str. 379) Trybunał stwierdził, że w rozumieniu Traktatu EWG studia wyższe generalnie spełniają warunki do uznania ich za kształcenie zawodowe.

13. Natomiast, wydając przytoczone wyroki, Trybunał nie musiał zajmować stanowiska w kwestii, czy obywatelowi innego Państwa Członkowskiego, podejmującemu takie studia, przysługuje prawo do państwowej pomocy, przyznawanej obywatelom własnego kraju.

14. Z przytoczonego wyroku z dnia 13 lutego 1985 r. wynika, że wsparcie to, z powodu warunków dotyczących dostępu do kształcenia zawodowego, wchodzi w zakres stosowania Traktatu EWG i że w konsekwencji przewidziany przez art. 7 zakaz dyskryminacji ze względu na przynależność państwową ma zastosowanie tylko o tyle, o ile przeznaczona jest ona na pokrycie opłat wpisowych i innych, zwłaszcza opłat za studia, pobieranych za dostęp do zajęć.

15. Uwzględniając powyższe zastrzeżenie należy stwierdzić, że na obecnym etapie rozwoju prawa wspólnotowego wsparcie zapewniane studentom na pokrycie kosztów utrzymania i kształcenia w zasadzie nie wchodzi w zakres stosowania Traktatu EWG w rozumieniu jego art. 7. W rezultacie, z jednej strony, wchodzi ono w zakres polityki oświatowej, która jako taka nie jest podporządkowana kompetencjom instytucji wspólnotowych (patrz przytoczony wyrok z 13 lutego 1985 r.), i, z drugiej strony, w zakres polityki społecznej, należącej do kompetencji Państw Członkowskich, o ile nie jest przedmiotem przepisów szczególnych Traktatu EWG (por. wyrok z dnia 9 lipca 1987 r. Niemcy i inni przeciwko Komisji, sprawy połączone 281, 283 do 285 i 287/85 - polityka migracyjna, Zb.Orz. str. 3203).

16. Odpowiedź na pytanie drugie musi wobec tego brzmieć, że na obecnym etapie rozwoju prawa wspólnotowego art. 7 akapit pierwszy Traktatu EWG ma zastosowanie do wsparcia,

zapewnianego przez dane Państwo Członkowskie własnym obywatelom, na pokrycie kosztów utrzymania i kształcenia w celu odbycia studiów wyższych tylko wówczas, gdy przeznaczone jest ono na pokrycie opłat wpisowych i innych, zwłaszcza opłat za studia, pobieranych za dostęp do nauki.

Wykładnia art. 7 rozporządzenia nr 1612/68

(pytanie pierwsze)

17. Pytanie pierwsze, dotyczące wykładni art. 7 rozporządzenia nr 1612/68, składa się z następujących trzech części:

- Czy w rozumieniu art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68 pomoc przyznawana na pokrycie kosztów utrzymania i kształcenia w celu odbycia studiów wyższych, których ukończenie daje kwalifikacje zawodowe, stanowi „przywilej socjalny”?

- Czy obywatela innego Państwa Członkowskiego, który w państwie przyjmującym, po okresie wykonywania działalności zawodowej, podejmuje studia wyższe, należy nadal uważać za „pracownika”, który z tego tytułu może się powoływać na art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68?

- Czy w rozumieniu art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68 przyjmujące Państwo Członkowskie może uzależniać prawo do „takich samych przywilejów socjalnych” od wcześniejszego wykonywania na jego terytorium działalności zawodowej o określonym minimalnym czasie trwania?

Pojęcie przywileju socjalnego

18. W celu określenia pojęcia przywileju socjalnego w rozumieniu art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68 należy najpierw przypomnieć, że rozporządzenie to służy do realizacji celów, które zostały zapisane w art. 48 i 49 Traktatu EWG w odniesieniu do swobodnego przepływu pracowników. Dziedzina ta dotyczy swobodnego przepływu osób w rozumieniu art. 3 lit. c) Traktatu EWG i zagwarantowanych tym Traktatem wolności podstawowych.

19. Zgodnie z art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68, pracownikowi będącemu obywatelem jednego z Państw Członkowskich, który skorzystał z tej wolności podstawowej, przysługują w Państwie Członkowskim przyjmującym „takie same przywileje socjalne” jak pracownikom krajowym.

20. Do tych „przywilejów socjalnych” należą, oprócz specyficznego prawa wymienionego w art. 7 ust. 1 tego rozporządzenia, to znaczy prawa, aby w odniesieniu do warunków zatrudnienia i pracy, a w szczególności powrotu do pracy lub ponownego zatrudnienia, być traktowanym tak samo jak pracownicy krajowi, wszelkie inne przywileje, gwarantujące pracownikowi migrującemu zgodnie z trzecim motywem rozporządzenia możliwość poprawy warunków życia i pracy, a tym samym ułatwiające mu awans społeczny.

21. Zgodnie z tym, co wywnioskował Trybunał, z całości przepisów tego rozporządzenia oraz celu, jakiemu służą, wynika, że do przywilejów, które rozporządzenie rozszerza na pracowników będących obywatelami innego Państwa Członkowskiego, należą wszelkie przywileje, które – niezależnie od tego, czy są związane z umową o pracę, czy też nie – gwarantowane są pracownikom krajowym, głównie ze względu na okoliczność, że są pracownikami, albo po prostu zamieszkują na terenie danego kraju, a których rozszerzenie na pracowników będących obywatelami innego Państwa Członkowskiego wydaje się być stosowne w celu ułatwienia im przemieszczania się w obrębie Wspólnoty (wyroki z dnia 27

marca 1985 r. w sprawach 249/83, Höckx, Zb.Orz. str. 972 i 122/84, Scrivener, Zb.Orz. str. 1027).

22. Z powyższego wynika, że pracownik będący obywatelem innego Państwa Członkowskiego, który jako taki skorzystał z przysługującego mu prawa swobodnego przepływu, ma takie samo prawo jak pracownicy krajowi do wszelkich przywilejów ułatwiających im osiągnięcie kwalifikacji zawodowych i awans społeczny.

23. Należy teraz rozpatrzyć, czy wsparcie takiego rodzaju, o którym tu mowa, wchodzi w zakres pojęcia przywileju socjalnego, którego wykładnia została sformułowana w powyższy sposób. Odnośnie do tego należy stwierdzić, że takie wsparcie, przyznawane studentowi na pokrycie kosztów utrzymania i kształcenia, zwłaszcza z perspektywy pracownika, postrzegane jest jako szczególnie przydatne w osiągnięciu kwalifikacji zawodowych i ułatwiające awans społeczny. Ponadto, zgodnie z prawem krajowym, zarówno samo wsparcie, jak i spłata otrzymanych świadczeń pozostają w związku ze środkami finansowymi odbiorcy świadczeń, a tym samym uzależnione są od kryteriów socjalnych.

24. Z powyższego wynika, że w rozumieniu art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68 wsparcie tego rodzaju jest przywilejem socjalnym.

25. Przed Trybunałem utrzymywano, że stosowanie art. 7 ust. 2 jest wykluczone poprzez szczególny przepis art. 7 ust. 3 rozporządzenia nr 1612/68, zgodnie z którym pracownik będący obywatelem Państwa Członkowskiego ma „na tej samej podstawie i tych samych warunkach, co pracownicy krajowi, dostęp do szkolenia w szkołach zawodowych i ośrodkach doskonalenia zawodowego.”

26. Z tego względu należy stwierdzić, że instytucja oświatowa nie może być uważana za szkołę zawodową w rozumieniu tego przepisu tylko z tego powodu, że zapewnia określone kształcenie zawodowe. Pojęcie szkoły zawodowej jest węższe i obejmuje wyłącznie instytucje zapewniające kształcenie, które albo włączone jest w działalność zawodową, albo zwłaszcza w okresie pobierania nauki, ściśle z nią powiązane. W przypadku szkół wyższych tak nie jest.

27. Wprawdzie art. 7 ust. 3 rozporządzenia nr 1612/68 przewiduje szczególny przywilej socjalny, ale nie wynika z niego, że pomoc przyznawana na pokrycie kosztów utrzymania i kształcenia w celu odbycia studiów w instytucji nie wchodzącej, w rozumieniu tego przepisu, w zakres pojęcia szkoły zawodowej, nie może być uznana za przywilej socjalny w rozumieniu art. 7 ust. 2 tego rozporządzenia.

28. Wobec tego na pierwszą część pytania pierwszego odpowiedź musi brzmieć, że wsparcie przyznawane na pokrycie kosztów utrzymania i kształcenia w celu odbycia studiów wyższych, których ukończenie daje kwalifikacje zawodowe, stanowi w rozumieniu art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68 przywilej socjalny.

Pojęcie pracownika

29. W tym względzie trzy Państwa Członkowskie, które przedłożyły uwagi, podnoszą, że osoba, która w państwie przyjmującym zaprzestaje dotychczasowej działalności zawodowej, a w przypadku kiedy jest bezrobotna, poszukiwania zatrudnienia, aby podjąć tam kształcenie w pełnym wymiarze, traci status pracownika, z którym wiążą się przywileje socjalne. Komisja sprzeciwia się temu pogładowi.

30. Najpierw należy stwierdzić, że ani art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68, ani art. 48 lub 49 Traktatu EWG nie zawierają wyraźnej odpowiedzi na to pytanie, czy pracownik migrujący, który w państwie przyjmującym przerwał działalność zawodową, aby podjąć tam studia wyższe, których ukończenie daje kwalifikacje zawodowe, nadal powinien być uważany za pracownika migrującego w rozumieniu art. 7 rozporządzenia nr 1612/68.

31. Jeżeli nawet brzmienie tych przepisów nie daje wyraźnej odpowiedzi na to pytanie, to mimo to prawo wspólnotowe zawiera punkty oparcia dla stwierdzenia, że prawa zagwarantowane pracownikom migrującym niekoniecznie zależne są od istnienia lub kontynuacji stosunku pracy.

32. Co do obywateli innego Państwa Członkowskiego, którzy w państwie przyjmującym nie nawiązali jeszcze stosunku pracy, to należy najpierw zwrócić uwagę na to, że art. 48 ust. 3 lit. a) i b) Traktatu EWG gwarantuje im prawo ubiegania się o rzeczywiście oferowane miejsca pracy i swobodnego przemieszczania się w tym celu po terytoriach Państw Członkowskich. Postanowienia te zostały zawarte w Tytule I Części I rozporządzenia nr 1612/68.

33. Osoby, które w Państwie Członkowskim przyjmującym rzeczywiście prowadziły faktyczną działalność zawodową w rozumieniu orzecznictwa Trybunału (wyroki z dnia 23 marca 1982 r. w sprawie 53/81, Levin, Zb.Orz. str. 1035 i z dnia 3 czerwca 1986 r. w sprawie 139/85, Kempf, Zb.Orz. 1986, str. 1746), ale już nie pozostają w stosunku pracy, nadal uważane są, zgodnie z określonymi przepisami prawa wspólnotowego, za pracowników.

34. Tak też, zgodnie z art. 48 ust. 3 lit. d) Traktatu EWG, za pracowników uważane są, po pierwsze, osoby, które po zakończeniu zatrudnienia na terytorium jednego z Państw Członkowskich tam pozostają. Rozporządzenie Komisji nr 1251/70 z dnia 29 lipca 1970 r. dotyczące prawa pracowników do pozostawania na terytorium Państwa Członkowskiego po ustaniu zatrudnienia w tym państwie (Dz.U. L 142, str. 24), będące rozporządzeniem wykonawczym do tego przepisu Traktatu, zapewnia pracownikowi zaprzestającemu działalności zawodowej i członkom jego rodziny prawo pozostania na stałe na terytorium Państwa Członkowskiego pod określonymi warunkami. Po drugie, dyrektywa Rady 68/360 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie zniesienia ograniczeń w przemieszczaniu się i pobycie pracowników Państw Członkowskich i ich rodzin we Wspólnocie (Dz.U. L 257, str. 13) zabrania Państwom Członkowskim pod określonymi warunkami pozbawiać pracownika migrującego zezwolenia na pobyt, tylko dlatego, że nie posiada on już zatrudnienia. W końcu, po trzecie, zgodnie z art. 7 ust. 1 rozporządzenia nr 1612/68, pracownik migrujący, który stał się bezrobotny, nie może być traktowany pod względem powrotu do pracy lub ponownego zatrudnienia inaczej niż pracownik krajowy, znajdujący się w takim samym położeniu.

35. Dalej należy zwrócić uwagę na to, że art. 7 ust. 3 rozporządzenia nr 1612/68 gwarantuje pracownikom migrującym możliwość korzystania ze szkół zawodowych i ośrodków doskonalenia zawodowego na tej samej podstawie i na takich samych warunkach jak pracownikom krajowym. To gwarantowane przez prawo wspólnotowe prawo do kształcenia szczególnego nie jest zależne od kontynuowania stosunku pracy.

36. Dlatego należy stwierdzić, że określone prawa, mające związek ze statusem pracownika, gwarantowane są pracownikom migrującym także wtedy, kiedy nie znajdują się oni w stosunku pracy.

37. Jednakże, w dziedzinie wspierania kształcenia w szkołach wyższych, taki związek między statusem pracownika a wsparciem przyznawanym na pokrycie kosztów utrzymania i kształcenia w celu odbycia studiów wyższych wymaga istnienia ciągłości między wykonywaną wcześniej działalnością zawodową a podjętymi studiami w tym sensie, że między przedmiotem studiów a wcześniejszą działalnością zawodową musi istnieć związek. Jednakże takiej ciągłości nie można wymagać w przypadku pracownika migrującego, który stał się bezrobotny nie z jego winy, i którego sytuacja na rynku pracy zmusza do przekwalifikowania zawodowego w celu podjęcia pracy w innym zawodzie.

38. Takie rozumienie swobodnego przepływu pracowników migrujących odpowiada ponadto aktualnej sytuacji; ciągłość kariery zawodowej występuje obecnie rzadziej, niż miało to miejsce wcześniej. Zdarza się więc, że działalność zawodowa przerywana jest okresami kształcenia, przekwalifikowania albo powrotu do pracy.

39. Odpowiedź na drugą część pytania pierwszego musi wobec tego brzmieć, że obywatel innego Państwa Członkowskiego, który w państwie przyjmującym po okresie działalności zawodowej podejmuje studia wyższe, których ukończenie daje kwalifikacje zawodowe, powinien być nadal uważany za pracownika i jako taki może powoływać się na art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68, o ile istnieje związek między wcześniejszą działalnością zawodową a odnośnymi studiami.

Ustalenie minimalnego okresu trwania wcześniejszej działalności zawodowej jako warunku zapewnienia takich samych przywilejów socjalnych

40. Odnośnie tego zagadnienia trzy Państwa Członkowskie, które przedłożyły uwagi, podnoszą, że każde z Państw Członkowskich może żądać od obywatela innego Państwa Członkowskiego, który wnioskuje o udzielenie mu wsparcia na pokrycie kosztów utrzymania i kształcenia w celu odbycia studiów wyższych, aby wcześniej prowadził na jego terytorium działalność zawodową przez określony okres minimalny. Komisja sprzeciwia się temu pogładowi.

41. Należy tu podkreślić, że student, będący obywatelem innego Państwa Członkowskiego, może ubiegać się o przyznanie takiego wsparcia na kształcenie w szkole wyższej tylko wówczas, gdy jest pracownikiem w rozumieniu art. 48 Traktatu EWG i rozporządzenia nr 1612/68. Z orzecznictwa Trybunału wynika (por. wyroki z dnia 19 marca 1964 r. w sprawie 75/63, Unger, Zb.Orz. str. 381 i z dnia 23 marca 1982 r. w sprawie 53/81, Levin, Zb.Orz. str. 1035), że pojęcie pracownika ma charakter wspólnotowy i że jego określenie nie może być zależne od kryteriów zdefiniowanych przez przepisy krajowe.

42. W związku z tym Państwa Członkowskie nie mogą jednostronnie uzależniać przyznania przywilejów socjalnych przewidzianych w art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68 od określonego okresu prowadzenia działalności zawodowej (por. wyrok z dnia 6 czerwca 1985 r. w sprawie 157/84, Frascogna, Zb.Orz. str. 1739).

43. O ile argumenty trzech wymienionych Państw Członkowskich uzasadnione są troską o zapobieganie pewnym nadużyciom, o których można było na przykład mówić wtedy, kiedy w oparciu o obiektywne kryteria udałooby się udowodnić, że pewien pracownik wjechał do Państwa Członkowskiego jedynie z zamiarem skorzystania, po bardzo krótkim okresie działalności zawodowej, z systemu wsparcia dla studentów w tym Państwie, o tyle należy

stwierdzić, że takie nadużycia nie są zawarte w postanowieniach prawa wspólnotowego, o których tu mowa.

44. Odpowiedź na trzecią część pytania pierwszego musi wobec tego brzmieć, że w rozumieniu art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68 Państwo Członkowskie przyjmujące nie może uzależniać prawa do takich samych przywilejów socjalnych od warunku wcześniejszego prowadzenia na jego terytorium działalności zawodowej przez określony okres minimalny.

Koszty

45. Koszty poniesione przez Republikę Federalną Niemiec, Królestwo Danii, Zjednoczone Królestwo i Komisję Wspólnot Europejskich, które przedłożyły Trybunałowi swoje uwagi, nie podlegają zwrotowi. Dla stron postępowania głównego niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem krajowym, zatem do tego sądu należy zasądzenie kosztów.

Na tej podstawie,

TRYBUNAŁ,

w odpowiedzi na pytania skierowane przez Verwaltungsgericht Hannover na mocy postanowienia z dnia 19 listopada 1985 r., orzeka, co następuje:

1) Na obecnym etapie rozwoju prawa wspólnotowego art. 7 ust. 1 Traktatu EWG ma zastosowanie do wsparcia, przyznawanego przez dane Państwo Członkowskie własnym obywatelom, na pokrycie kosztów utrzymania i kształcenia w celu odbycia studiów wyższych tylko wówczas, gdy przeznaczone jest ono na pokrycie opłat wpisowych i innych, zwłaszcza opłat za studia, pobieranych za dostęp do zajęć.

2) Wsparcie przyznawane na pokrycie kosztów utrzymania i kształcenia w celu odbycia studiów wyższych, których ukończenie daje kwalifikacje zawodowe, stanowi przywilej socjalny w rozumieniu art. 7 ust. 2 rozporządzenia Rady nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty.

3) Obywatel innego Państwa Członkowskiego, który w państwie przyjmującym po okresie działalności zawodowej podejmuje studia wyższe, których ukończenie daje kwalifikacje zawodowe, powinien być nadal uważany za pracownika i jako taki może powoływać się na art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68, o ile istnieje związek między wcześniejszą działalnością zawodową a odnośnymi studiami.

4) W rozumieniu art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68 Państwo Członkowskie przyjmujące nie może uzależniać prawa do takich samych przywilejów socjalnych od warunku wcześniejszego prowadzenia na jego terytorium działalności zawodowej przez określony okres minimalny.

Mackenzie Stuart

Moitinho de Almeida

Rodríguez Iglesias

Koopmans

Everling

Bahlmann

Galmot

Kakouris

Joliet

O'Higgins

Schockweiler

Ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu 21 czerwca 1988 r.

J. –G. Giraud
Sekretarz

A. J. Mackenzie Stuart
Prezes